

1. setkání kursu Literární výchova a čtení na 1. stupni 28. 3. 2018 (pro KM-ZS 2018)

Na příští setkání si přineste krátký a podnětný text pro žáky v 3.-5. třídě, který má děj a sděluje dětem nějaké poselství. (Pozor na banální bajky – děti jsou dnes dost chytré, nepodceňte jejich intelekt...)

K textu zpracujete první náčrt hodiny literární výchovy – v níž budete rozvíjet především čtenářství žáka (nikoli jeho znalosti vlastivědy nebo mluvnice atp.).

Více instrukcí viz níže.

Pojmy a výrazy, o kterých jsme v setkání mluvili a kterým budeme rozumět:

1. Fikce, fikční svět – poučte se v Peterkově Teorii literatury pro učitele
2. Dílna čtení (k ní si přečtete články v Kritické gramotnosti na www.pomahameskolam.cz)
3. Sdílení – složka čtenářské gramotnosti, poučte se v odborné literatuře ze seznamu četby
4. Volné čtení – viz odborná četba v KG
5. Čtení s porozuměním – výrazu používáme, jen když umí říct, co to znamená (obsahuje to mnoho složek, na které škola tradičně ani nemyslí)
6. Propojování – hledání souvislostí mezi vlastní zkušeností a četbou
7. Vážný hovor o literatuře, zásadní otázky, velké / nosné myšlenky – poučte se na http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty24_velkemyslenky
8. a na <http://zizjurad.cz/cestinadoodpravdy/?p=98>
9. Minilekce – krátký učitelův výklad o konkrétní čtenářské dovednosti nebo pojmu (max. 10 minut), který přímo slouží žakově práci v dané hodině
10. Produkt (žakovy práce) – to, co žák vytvoří jako výsledek zadání při výuce

Některé zásady pro práci žáků a učitele v hodinách LV:

- Pracuje každý žák. Tomu odpovídá formulace i obsah každého zadání k práci. (Žádné „pak diskutujeme“, „povíme si“ atp.)
- Udělej si publikum – každý žák sděluje třídě svou odpověď nebo výsledek práce tak, aby ho všichni slyšeli a poslouchali. Nemluví do hluku a nepozorné třídy. Učitel mu to ani nedovolí (Počkej si, až tě budou poslouchat...)

Co v čtení sledujeme a podporujeme:

Odlišení práce na úrovních:

- „**Co text říká**“ = doslovné znění a význam čteného, naučíme děti odlišit jako „O čem to je?“ Čtení „s prstem v textu“, tj. hledání odpovědí přímo tady v textu.
- „**Co text znamená**“ = význam „za slovy a větami“, naučíme děti odlišit jako „O co v textu vážně jde?“ Čtení mezi řádky, tj. s odpověď mi za textem, mezi řádky, v autorském záměru a osobní zkušenosti.
- „**Jak text funguje, jak je vystavěný**“ = struktura textu a pisatelské řemeslo (nikoli Jak to na mě působilo)

Plánujeme hodinu LV metodou Plánování pozpátku – prvotní informace pro úkol do příštího setkání

Pořádně si přečteme zvolený text a sami opravdu pochopíme jeho smysl. U dobrých textů LPDM nebývá tak smysl prvoplánový, jak si leckdo myslí. Dobří autoři svým textem hlásají něco významného a hlubšího, než na co člověk padne na první pokus.

Čteme například pohádku, ve které se hrdina získá velké bohatství a princeznu za ženu tím, že splní tři těžké úkoly, v nichž dobře poslouží někomu v nouzi.

Zformulujeme a NAPÍŠEME SI nosnou myšlenku textu – to, co text vážně hlásá a kvůli čemu je na světě. Myšlenka má vždy formu VĚTY, nikoli izolovaného slova výrazu bez slovesa v určitém tvaru. Ani infinitiv není myšlenkou. (Co je myšlenka: „O své štěstí se člověk musí zasloužit

poctivou a užitečnou prací, nepřijde samo od sebe“. Co **není** myšlenka: „Poctivost a pracovitost“, „Poctivostí ke štěstí“, „Buď poctivý!“ „Jak můžu dojít ke štěstí?“)

Rozhodneme a napíšeme si doslova CÍL PRO ŽÁKA. Stručně a krátce (proto musí být NAPSANÝ, abychom dokázali se vyjádřit přesně bez dlouhých okolků a koktání). Cíli musí rozumět i sám žák! Žádné „tematické plány“ („Štěstí a práce“), ani učitelské „vysoce odborné“ formulace z osnov a RVP („Rozvoj zodpovědného vztahu k práci“) atp., ale **lidskou řečí na tabuli napsaný cíl**, o kterém žák po celou dobu ví a k němuž směřuje... („Pojmenuji si, co by pro mě bylo v blízké budoucnosti velké štěstí, a rozhodnu se, co bych nejspíš měl dělat, abych toho štěstí dosáhl.“)

K cíli pro žáka vytvoříme ZADÁNÍ PRO DŮKAZ O UČENÍ, tedy formulujeme jasně a stručně zadání, úkol, který až skoro na konci hodiny žák splní a z jehož produktu žák sám uvidí, že došel k cíli nebo jak je daleko od cíle... (Asi zadáme „Napiš na dva řádky, co by pro tebe bylo takovým velkým štěstím, o jakém jsme četli a diskutovali. Pod to napiš, co bys mohl ode dneška sám dělat pro to, abys toho dosáhl.“)

Zadání pro důkaz o učení nám obvykle ZPĚTNĚ prozradí, zda je náš cíl rozumný a splnitelný. Často si v něm vlastně cíl teprve uvědomíme, pokud opravdu vytváříme zadání dětem jasné a srozumitelné.

Když nám nejde zadání vytvořit, je asi cíl moc obecný, nebo je nejasný i nám samým atp. Pak se má předělat.

Takto zpracovaný text, nosnou myšlenku, cíl pro žáka a zadání pro důkaz o učení si přineste příště vytištěné!

Prozatím jen pro zájemce (budete plnit po druhém setkání, až do zápočtu):

Teprve když máme nosnou myšlenku (= dobře a ne jen povrchně sami chápeme poslání textu) a cíl hodiny pro žáka i zadání pro důkaz o učení, pak smíme začít hledat KLÍČOVÉ AKTIVITY a sestavit z nich program hodiny.

Aktivity povedou jedna za druhou žáky přímou cestou k cíli hodiny. Proto musíte mít cíl už zvolený a napsaný. Aktivity, které zařadíte proto, že „děti to baví“, nebo kterými sledujete jiné cíle (pravopisné, mluvnické) jsou v hodině LV spíše jen plevellem, anebo jich užitečně využijeme až v pokračování hodiny, jako extenzi.

Vybírejte aktivity ke konstruktivistickému pojetí výuky a učení.

Před čtením bude aktivita, která v žákovi otevře otázky, zkušenost, dosavadní vědomost blízkou tomu nebo potřebnou pro to, co text hlásá a co má žák pochopit. Nebudeme tedy zadávat křížovku s tajenkou, která obsahuje například jméno hrdiny – to nijak nevede žáka k chápání toho, o co v textu jde! Slovo „motivace“ si ušetříme jen pro úvahy o tom, co asi v mysli žáka bude znít takového, aby chtěl náš text číst a úkoly plnit. Například „Teď už jsem tedy zvědavý, jak si já můžu nějaké to štěstí vybojovat! Asi si o tom něco přečteme!“